

Història

El centenari del Primer Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana

Joan Nicolau Costa

Departament d'Obstetrícia, Ginecologia i Reproducció, Institut Universitari Dexeus,
Barcelona

Introducció

El 1903 se celebra el Primer Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. El fet que les ponències estiguin dedicades al valor semiològic de l'examen de la sang, o, d'acord amb la parla de l'època, la «Valúa semeiológica del examen de la sang», pot ser d'interès pels professionals de les ciències de laboratori clínic.

Des d'aquesta perspectiva, i no des de la perspectiva de l'historiador, en aquest article comentaré diversos aspectes del congrés.

El Context

A principis del segle vint, s'inicia a Catalunya el període conegut com el Noucentisme, el qual abasta tots els àmbits de la vida pública durant el primer terç del segle. És un moviment polític i cultural que

es manifesta en molts camps: el polític, el social, l'artístic, l'urbanístic i també el sociosanitari (1).

Així, al llarg d'aquest període, es creen nous hospitals, per exemple: l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, la Quinta de Salut "La Alianza", l'Hospital Clínic i Provincial, la Casa Provincial de Maternitat, l'Hospital Creu Roja i l'Hospital de l'Esperança (2).

La medicina també inicia un període de transformacions i avenços que és conegut per alguns estudiosos amb el nom de la *medicina noucentista*. El col·lectiu mèdic té un ideal de progrés i modernització i utilitza la llengua catalana per a la comunicació científica, tant en les publicacions com en els congressos.

Publicacions, congressos i normalització lingüística

De les diverses publicacions mèdiques d'aquest període, destaquen els *Annals de Medicina*. Butlletí de

l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, que s'imprimeix des del 1907 fins el 1938. La primera revista escrita en llengua catalana, però, és anterior. Es tracta de *La Gynecologia Catalana* apareguda el 1898 i de curta durada (3). En aquest mateix any també es lliura la primera comunicació en aquesta llengua, a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, titulada «La sífilis a l'Edat Mitjana» (4).

Pel que fa als congressos, encara que no són estrictament mèdics, en primer lloc cal citar el Primer Congrés Universitari Català de l'any 1903, que agrupa més de mil dos-cents congressistes (3). L'any 1906, amb la participació de tres mil congressistes, se celebra el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. En aquest congrés es presenta la ponència «Necessitat de reconstituir el llenguatge mèdich-biològic català».

Ja en l'àmbit de les ciències de la salut, també el 1906, se celebra el Primer Congrés d'Higiene de Catalunya, organitzat per l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya, amb una orientació social (5). A les tres seccions del congrés s'estudia la sanitat a les comarques, les malalties infeccioses i la higiene social.

En relació a la utilització de la llengua, manquen les normes ortogràfiques i manca el lèxic que ha estat creat pel progrés científic arreu del món. El llenguatge científic emprat és arcaic i amb moltes deficiències. A fi de normalitzar-ne l'ús, l'any 1913, l'Institut d'Estudis Catalans publica les *Normes ortogràfiques*. L'any 1917, publica el *Diccionari ortogràfic*, sota la direcció de Pompeu Fabra. L'enginyer industrial i filòleg és l'autor de la *Gramàtica Catalana*, adoptada per l'Institut d'Estudis Catalans, i finalment, el 1932, del *Diccionari general de la llengua catalana*, considerat normatiu (4).

El Primer Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana

Abans de la celebració del congrés, l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya aprova el reglament de la convocatòria. En l'article primer es precisa el seu abast.

«Poden ser reunionistes: *A*, numeraris i tots els metges, farmacèutics y veterinaris residents en *a*) qualsevol lloc de Catalunya, Valencia, Balears, Roselló, Provença, Alguer (Cerdanya) y en els d'Aragó que s'hi parli [...]. *B*, reunionistes adjunts; *a*) els estudiants de Medicina y Farmacia de les Escoles de Barcelona, Valencia, Montpeller y Tolosa; *b*) tothom que s'interessi pel progrés de les Ciències Mèdiques [...]» (4).

Aquest primer congrés s'anomena inicialment Primera Reunió de Metges de Llengua Catalana. Però la convocatòria no va dirigida únicament als metges. Es repeteix aquesta intenció en l'encapçalament de la *Lletra de Convit*, on es diu literalment: «Lletra de convit, adreçada als metges, farmacèutics y veterinaris [...]» (6).

El congrés se celebra els dies 22, 23, 24 i 25 de juny de 1913, a la Facultat de Medicina de Barcelona. Consta d'un tema general dedicat al valor semiològic de l'examen de la sang, unes comunicacions sobre la febre tifoide i les complicacions sèptiques dels traumatismes, i unes comunicacions lliures (5).

En el discurs inaugural, el President, Miquel A. Fargas i Roca, constata el canvi que s'està produint en l'àmbit de l'investigació mèdica. S'està evolucionant de l'estudi de l'estructura dels teixits a l'estudi de la sang en sentit ampli, incloent del seu valor semiològic i els seus components.

El tema general es divideix en nou capítols dedicats a la «història», la «citologia i hemoglobina», la «viscosimetria», la «coagulació», l'«examen químic», l'«hematologia comparada», l'«examen legal», el «paràsit i bacterioscòpia» i la «serologia, immunitat i anafilaxia». A l'època, les subespecialitats mèdiques i quirúrgiques no estan encara desenvolupades, i, per tant, els temes són presentats habitualment per metges internistes o cirurgians generals experts.

Entre les ponències es troben, per exemple, el «Valor semeiològic de la glucosa de la sang», o el «Valor semeiològic de l'examen de l'urea de la sang» o la «Contribució a l'estudi de la reacció de Wassermann», entre d'altres.

Hi assisteixen més de cinc-cents congressistes. La presència dels congressistes valencians queda il·lustrada per la seva pertinença a la Presidència d'Honor i per l'autoria de diverses ponències. Per exemple, la primera, de caràcter històric, titulada «Un hematòleg valencià del segle XV», o altres, com les titulades «La leucocitosi leucoblàstica-promielocítica», «L'hematologia comparada» o «La parasitologia de quelques febres palúdiques irregulars» (7). Una representació de *La Gazette Catalane* de Perpinyà figura entre els signants dels estatuts de l'Associació de Metges de Llengua Catalana que es crea en clausurar el congrés i que és l'encarregada d'organitzar els congressos següents (8).

En aquests estatuts es fa constar que poden ser socis els metges i els biòlegs (9). En la primera meitat de segle, a les universitats encara no existeixen els estudis de biologia amb el nom que tenen avui en dia. Però s'aplica el nom de biologia, en sentit ampli, a la branca de la ciència que estudia les funcions dels organismes. La utilització del nom permet incloure professionals relacionats amb la pràctica mèdica. La mateixa associació passarà a dir-se posteriorment

Associació de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Fins i tot els congressos canvien, més endavant, el nom.

L'evolució dels congressos

Les dates de celebració dels congressos posteriors reflecteixen les circumstàncies polítiques, incloent dos períodes de suspensió. Les dates i seus de celebració són les següents: 1917, Barcelona; 1919, Tarragona; 1921, Girona; 1923, Lleida; 1930, Barcelona; 1932, Ciutat de Mallorca; 1934, Barcelona; 1936, Perpinyà; 1976, Perpinyà; 1980, Reus; 1984, Benicàssim-Castelló de la Plana; 1988, Andorra; 1992, Ciutat de Mallorca; 1996, Lleida; 2000, Barcelona; 2004, València (10).

En una primera etapa dels congressos hi participen principalment metges acompanyats, en alguns casos, per uns pocs farmacèutics i veterinaris. Posteriorment, s'hi incorpora un ventall de professions incloent biòlegs, farmacòlegs, bioquímics, estadístics, informàtics, etc. Aquest canvi reflecteix l'evolució de l'assistència sanitària, que requereix la col·laboració progressiva de professionals provinents d'àmbits diversos (11). També, en els congressos es tracten temes socials i sanitaris més generals, a la vegada que les especialitats i subespecialitats mèdiques es van desenvolupant.

Conclusió

En la comunicació titulada «El futur dels Congressos: cap a on podem anar», llegida en l'acte commemoratiu "Els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: passat, present i futur", del 2012, es fa una anàlisi de la situació actual d'aquestes reunions. A continuació cito els problemes tractats (12).

Els progressos dels coneixements mèdics han anat en direcció a una especialització creixent i per tant els congressos generals tindrien menys interès i, en canvi, els de les especialitats estan creixent. Les ciències bàsiques, no estrictament mèdiques, també han adquirit tal importància que poden convocar els seus propis congressos (per exemple, la genètica o la immunologia). A més, la llengua anglesa s'imposa arreu en el món de la comunicació científica en detriment d'altres llengües. Tots aquests fets fan que, possiblement, s'hagi de reflexionar sobre el format de les properes convocatòries per garantir la seva continuïtat. Entre les opcions hi ha, per exemple, convocar congressos en un format més petit, utilitzar el format digital més àmpliament, o agrupar els congressos d'àrees especialitzades.

En aquest article, a banda del fet commemoratiu del Primer Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i de l'interès del programa, he volgut insistir en la pluridisciplinarietat dels assistents i l'abast del seu origen geogràfic. Però, també, les consideracions sobre l'evolució dels congressos són rellevants en l'àmbit de les ciències de laboratori clínic.

Referències

1. Sabaté Casellas, F. Noucentisme: ciutat i salubritat (Barcelona 1900-1929). Gimbernat: revista catalana d'història de la medicina i de la ciència 2007;48:39-47. <<http://www.raco.cat/index.php/Gimbernat/article/view/123315/171106>> (Accés: 2013-01-23).
2. Sabaté Casellas F. Trets característics de la medicina noucentista. Gimbernat: revista catalana d'història de la medicina i de la ciència 1988;10:291-302 <<http://www.raco.cat/index.php/Gimbernat/article/view/44003/54019>> (Accés: 2013-01-23).
3. Casassas O. Els antecedents: la presa de consciència del tombant de segle. De Valentí Almirall a Prat de la Riba. Del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana al Primer Congrés d'Higiene de Catalunya. A: Ramis J, dir. Els congressos de metges i biòlegs de llengua catalana: gairebé un segle. Barcelona: Fundació Uriach; 1996. p. 35-41. [ISBN 84-87452-26-4] (B-19.103-96).
4. Sans Sabrafen J. L'evolució de l'ús del català en medicina a Catalunya durant el segle XX. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans; 2002. [ISBN 84-7283-621-5] (B. 20426-2002).
5. Casassas O. La medicina catalana del segle XX. Barcelona: Edicions 62; 1970. (B. 22.803-1970).
6. Calbet Camarasa JM. L'Associació General de Metges de Llengua Catalana. Gimbernat: revista catalana d'història de la medicina i de la ciència 1999;31:133-48 <<http://www.raco.cat/index.php/Gimbernat/article/view/44742/54506>> (Accés: 2013-01-23).
7. Balaguer E. L'aportació valenciana als Congressos de Metges de llengua Catalana. A: Ramis J, dir. Els congressos de metges i biòlegs de llengua catalana: gairebé un segle. Barcelona: Fundació Uriach; 1996. p. 367-83. [ISBN 84-87452-26-4] (B-19.103-96).
8. D'Oc M. La Catalunya del Nord i més enllà, encara. A: Ramis J, dir. Els congressos de metges i biòlegs de llengua catalana: gairebé un segle. Barcelona: Fundació Uriach; 1996. p. 394-7. [ISBN 84-87452-26-4] (B-19.103-96).
9. Casassas O. Aportació dels congressos de metges i biòlegs de llengua catalana a la història de la medicina i a qüestions sanitàries i de medicina col·lectiva. A: Ramis J, dir. Els congressos de metges i biòlegs de llengua catalana: gairebé un segle. Barcelona: Fundació Uriach; 1996. p. 328-38. [ISBN 84-87452-26-4] (B-19.103-96).
10. Fundació Alsina i Bofill. Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (CMBLC). <<http://blocs.iec.cat/fab/congressos-de-metges-i-biòlegs-de-llengua-catalana-cmblc/>> (Accés: 2013-02-08)
11. Laporte J. L'abast de les convocatòries: de les ciències de la salut a les ciències de la vida. La pluridisciplinarietat. A: Ramis J, dir. Els congressos de metges i biòlegs de llengua catalana: gairebé un segle. Barcelona: Fundació Uriach; 1996. p. 343-5. [ISBN 84-87452-26-4] (B-19.103-96).
12. Corbella J. Els Congressos de Metges de Llengua Catalana. Podem permetre una nova aturada? Enfocament de futur. Revista de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya 2012;27:110-2. [ISSN: 1133-32866].